

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XIX RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

OKTYABR, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 19-son (13-oktyabr, 2026-yil).– 191 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 9-oktyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

PEDAGOGIKA FANLARI

INGLIZ TILIDAGI NUTQ AKTLARINI TO'G'RI QO'LLASH ORQALI PRAGMATIK XATOLIKLARNING OLDINI OLIH METODIKASI

Musayeva Zeboxon Muzaffarovna

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti,
ingliz tilini o'qitish metodikasi 2 kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi ingliz tilidagi nutq aktlarini kommunikativ vaziyatga mos qo'llash orqali pragmatik xatoliklarning oldini olish metodikasi yoritilgan. Tadqiqotda iltimos, taklif, rad etish, uzr so'rash, minnatdorlik bildirish, maslahat berish va rozilik ifodalash kabi nutq aktlarining lingvopragmatik xususiyatlari tahlil qilindi. Pragmatik xatolarning asosiy sabablari sifatida ona tili me'yorlarini ingliz tiliga bevosita ko'chirish, ijtimoiy masofa va mavqe omillarini hisobga olmaslik, rasmiylik darajasiga mos bo'lmagan birliklarni tanlash hamda bilvosita ifodalarni noto'g'ri talqin qilish aniqlandi. Tadqiqot qiyosiy-pragmatik tahlil, kontekstual tahlil, pedagogik kuzatish va kommunikativ vaziyatlarni modellash tirish metodlariga asoslandi. Natijalar nutq aktlarini kontekst, kommunikativ maqsad, suhbatdoshlar munosabati va madaniy me'yorlar bilan birgalikda o'rgatish pragmatik kompetensiyani rivojlantirishini ko'rsatdi. Taklif etilgan metodik yondashuv anglash, qiyoslash, modellash tirish, amaliy qo'llash va refleksiv baholash bosqichlarini uyg'unlashtiradi.

Kalit so'zlar: nutq akti, pragmatik xatolik, ingliz tili, pragmatik kompetensiya, kommunikativ vaziyat, xushmuomalalik, kontekst, bilvosita nutq akti, metodika.

METHODOLOGY FOR PREVENTING PRAGMATIC ERRORS THROUGH THE APPROPRIATE USE OF SPEECH ACTS IN ENGLISH

Musayeva Zeboxon Muzaffarovna

Senior Lecturer, Department of English Language
Teaching Methodology 2, Uzbekistan State World Languages University

Annotation. This thesis explores a methodology for preventing pragmatic errors through the appropriate use of speech acts in English in accordance with communicative situations. The study analyzes the linguopragmatic features of speech acts such as requests, offers, refusals, apologies, expressions of gratitude, advice, and expressions of agreement. The main causes of pragmatic errors are identified as the direct transfer of native-language norms into English, failure to consider social distance and status, the selection of expressions inappropriate to the level of formality, and the misinterpretation of indirect expressions. The research is based on comparative-pragmatic analysis, contextual analysis, pedagogical observation, and the modeling of communicative situations. The findings indicate that teaching speech acts in conjunction with context, communicative purpose, interlocutor relationships, and cultural norms contributes to the development of pragmatic competence. The proposed methodological approach integrates the stages of comprehension, comparison, modeling, practical application, and reflective assessment.

Keywords: speech act, pragmatic error, English language, pragmatic competence, communicative situation, politeness, context, indirect speech act, methodology.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i19/n34>

Kirish

Ingliz tilini o'rganishda grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzish kommunikativ muvaffaqiyatni to'liq ta'minlamaydi. Til o'rganuvchi muayyan fikrni kimga, qanday vaziyatda, qaysi ohang va til vositalari orqali yetkazishni ham bilishi zarur. Grammatik jihatdan to'g'ri bo'lgan ifoda ayrim holatlarda qo'pol, haddan tashqari bevosita yoki vaziyatga nomuvofiq qabul qilinishi mumkin. Bunday holat pragmatik xatolik sifatida baholanadi.

Nutq aktlari nazariyasida gapirish ma'lum kommunikativ harakatni amalga oshirish deb talqin qilinadi. J. Ostin nutqiy faoliyatni lokutiv, illokutiv va perlokutiv darajalarga ajratgan bo'lsa, J. Syorl nutq aktlarini maqsadiga ko'ra tasniflagan. Shu nuqtai nazardan, so'zlovchi gap orqali faqat axborot bermaydi, balki iltimos qiladi, va'da beradi, rad etadi, ogohlantiradi yoki suhbatdoshga ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotning maqsadi ingliz tilidagi nutq aktlarini to'g'ri qo'llashga o'rgatish orqali pragmatik xatoliklarning oldini olishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvni asoslashdan iborat.

Tadqiqotda nutq aktlari nazariyasi, xushmuomalalik tamoyillari va chet tilida pragmatik kompetensiyani rivojlantirishga oid ilmiy manbalar sifat jihatidan tahlil qilindi. Ingliz tilidagi iltimos, taklif, rad javobi, uzr, minnatdorlik va maslahat aktlarining bevosita hamda bilvosita shakllari qiyosiy-pragmatik metod yordamida o'rganildi.

Kontekstual tahlilda suhbatdoshlarning yoshi, ijtimoiy mavqei, o'zaro yaqinligi, muloqot joyi va kommunikativ maqsadi hisobga olindi. Pedagogik kuzatish orqali o'quvchilarning grammatik jihatdan to'g'ri, ammo pragmatik jihatdan nomuvofiq javoblari aniqlandi. Kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish metodida o'qituvchi-o'quvchi, rahbar-xodim, mijoz-xizmatchi, do'st-do'st va notanish kishilar o'rtasidagi muloqot namunalari yaratildi. Mashqlar nutqiy vaziyatni anglash, mos ifodani tanlash, muqobil variantlarni qiyoslash va natijani refleksiv baholash asosida tashkil etildi.

Tahlil pragmatik xatoliklarning katta qismi bevosita ifodalardan ortiqcha foydalanish bilan bog'liqligini ko'rsatdi. Masalan, "Give me your book" gapi grammatik jihatdan to'g'ri bo'lsa-da, teng bo'lmagan yoki rasmiy munosabatda buyruq sifatida qabul qilinadi. "Could I borrow your book, please?" yoki "Would you mind lending me your book?" shakllari xushmuomalalik va ijtimoiy masofani aniqroq ifodalaydi. Demak, o'quvchi gapning grammatik tuzilishi bilan birga uning illokutiv kuchini ham tushunishi lozim.

Rad etish aktida ham pragmatik nomuvofqlik tez-tez kuzatiladi. Taklifga "No, I don't want to" tarzida javob berish mazmunan tushunarli, biroq ayrim vaziyatlarda suhbatdoshning ijtimoiy yuziga salbiy ta'sir ko'rsatadi. "Thank you for inviting me, but I'm afraid I can't come" shakli minnatdorlik, sabab va yumshatilgan rad ma'nosini birlashtiradi. Ushbu model o'quvchiga kommunikativ maqsadga erishish bilan birga ijobiy munosabatni saqlash imkonini beradi.

Uzr so'rashda faqat "Sorry" birligini qo'llash ham barcha vaziyatlar uchun yetarli emas. Kichik noqulaylikda qisqa uzr tabiiy bo'lsa, jiddiy xato sodir bo'lganda sababni tan olish va vaziyatni tuzatishga tayyorlik bildirish talab qilinadi. "I sincerely apologize for the misunderstanding. I will correct it immediately" shakli mas'uliyatni anglashni ifodalaydi. Nutq aktining to'g'ri tanlanishi voqeaning og'irligi va suhbatdosh bilan munosabatga bog'liq ekanligi shu misolda ko'rinadi.

Minnatdorlik bildirishda ham madaniy me'yorlar ahamiyatlidir. Ingliz tilidagi muloqotda "Thank you", "I really appreciate it" va "That was very kind of you" kabi birliklar turli emotsional darajalarni ifodalaydi. O'quvchi faqat bitta standart shaklni yodlasa, uning nutqi tabiiylik va vaziyatga moslashuvchanlikdan mahrum bo'ladi. Shu sababli bir kommunikativ vazifa uchun bir nechta muqobil ifodalarni o'rgatish samarali natija beradi.

Bilvosita nutq aktlarini noto'g'ri talqin qilish ham pragmatik xatoga olib keladi. "It's rather cold in here" gapi tashqi shakliga ko'ra xabar bo'lsa-da, muayyan vaziyatda derazani yopish haqidagi iltimosni anglatishi mumkin. O'quvchi yashirin kommunikativ maqsadni

tushunmasa, suhbatdosh kutgan harakatni bajarmaydi. Shuning uchun dars jarayonida gapning literal ma'nosi bilan kommunikativ vazifasi o'rtasidagi farqni tahlil qilish zarur.

Natijalar pragmatik kompetensiyani rivojlantirish uchun nutq aktlarini alohida iboralar sifatida emas, vaziyatli tizim sifatida o'rgatish lozimligini ko'rsatadi. O'quvchi suhbatdoshning mavqei, o'zaro yaqinlik darajasi, muloqot maqsadi va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan perlokutiv ta'sirni baholashi kerak. Bunda autentik dialoglar, rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar va nutqiy variantlarni qiyoslash mashqlari muhim metodik vosita hisoblanadi.

Samarali yondashuv dastlab nutq aktining kommunikativ maqsadini anglashga, keyin turli rasmiylik darajasidagi ifodalarni qiyoslashga asoslanadi. Shundan so'ng o'quvchilar yangi vaziyatlarda mustaqil dialog yaratib, tanlagan birliklarini izohlaydi. Refleksiv bosqichda ular ifodaning suhbatdoshga qanday ta'sir qilganini va undan ko'ra mosroq muqobil mavjudligini baholaydi. Bu jarayon tayyor formulalarni mexanik yodlashdan farqli ravishda ongli kommunikativ tanlovni rivojlantiradi.

Ona tilidan pragmatik ko'chirishni to'liq salbiy hodisa sifatida talqin qilish to'g'ri emas. O'quvchi mavjud nutqiy tajribasiga tayanadi, biroq ikki tilning xushmuomalalik strategiyalari har doim mos kelmaydi. Shu sababli ona tili va ingliz tilidagi nutq aktlarini qiyoslash farqlarni anglash hamda madaniyatlararo sezgirlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ingliz tilidagi nutq aktlarini to'g'ri qo'llash pragmatik xatoliklarning oldini olishning muhim shartidir. Bunday xatolar ko'pincha grammatik bilim yetishmasligidan emas, balki kontekst, ijtimoiy masofa, rasmiylik darajasi va xushmuomalalik me'yorlarining hisobga olinmasligidan kelib chiqadi. Nutq aktlarini vaziyatli, qiyosiy va refleksiv asosda o'rgatish o'quvchining kommunikativ maqsadga mos til vositasini tanlash qobiliyatini rivojlantiradi. Metodik jarayonda autentik materiallar, rolli muloqot, bilvosita ma'noni tahlil qilish va muqobil ifodalarni baholash uyg'unlashtirilganda pragmatik kompetensiya barqaror shakllanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Austin J. L. How to Do Things with Words. — 2nd ed. — Oxford : Clarendon Press, 1975. — 168 p.
2. Searle J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. — Cambridge : Cambridge University Press, 1969. — 203 p.
3. Brown P., Levinson S. C. Politeness: Some Universals in Language Usage. — Cambridge : Cambridge University Press, 1987. — 345 p.
4. Leech G. N. Principles of Pragmatics. — London ; New York : Longman, 1983. — 250 p.
5. Yule G. Pragmatics. — Oxford : Oxford University Press, 1996. — 138 p.
6. Thomas J. Cross-Cultural Pragmatic Failure // Applied Linguistics. — 1983. — Vol. 4, No. 2. — P. 91-112. — DOI: 10.1093/applin/4.2.91.
7. Kasper G., Rose K. R. Pragmatic Development in a Second Language. — Oxford : Blackwell Publishing, 2002. — 364 p.
8. Taguchi N. Context, Individual Differences and Pragmatic Competence. — Bristol : Multilingual Matters, 2012. — 336 p.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**XIX RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
MATERIALLARI**
2026-yil, oktyabr

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XIX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 19-son (13-oktyabr, 2026-yil). – 191 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 9-oktyabr.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.